

El Noble Sūtra del Mahāyāna: El Cesto sin Palabras, Matriz del Iluminador

༄༅། །ཀྱུ་གར་སྐད་དུ། ལྷ་བྱ་ལྷ་རྣམས་ཀྱི་རྩ་ཆ་གསུངས་པ་ལྟར་སྐད་དུ། འཕགས་པ་ཡི་གེ་མེད་པའི་ཟ་མ་ཉླག་
རྣམས་པར་སྐད་མཛད་ཀྱི་སྒྲིང་པོ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།

1.1

Homenaje a todos los budas y bodhisattvas.

Esto he oído en una ocasión: El Bendito se encontraba en Rājagṛha, en el Pico del Buitre, junto con una gran *saṅgha* de monásticos.

སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ལ་ཕྱག་འཆའ་ ལོ། །འདི་སྐད་བདག་གིས་ཐོས་པ་དུས་གཅིག་ན། བཅོམ་ལྷན་འདས་རྒྱལ་
པོའི་ཁབ་ན་བྱ་ཆོད་ཀྱི་ཕུང་པོའི་རིལ་དགེ་སློང་གི་དགེ་འདུན་ཆེན་པོ་དང་ཐབས་ཅིག་དུ་བཞུགས་སོ། །

1.2

Allí se encontraban también muchos cientos de sextillones de bodhisattvas, todos ellos de conocimiento extenso, hábiles en los medios, lúcidos, libres de pereza y diestros en su dominio de la palabra. Comprendían lo que es correcto y lo que es incorrecto. Estaban completamente liberados. Dotados del capullo de la disciplina y la rama de la conciencia, eran compasivos por naturaleza y afectuosos hacia los seres sintientes. Habían alcanzado múltiples concentraciones meditativas, poseían la mano de la visión profunda y mostraban gran respeto hacia sus maestros.

བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་བྱེ་བ་ཁྲག་ཁྲིག་བརྒྱ་རྟོད་དུ་མ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཤེས་པ། ཐབས་ལ་མཁས་པ། གསལ་བ། ལེ་ལོ་མེད་པ། ཡི་གེ་སྒྲུབ་པ་ལ་མཁས་པ། གནས་དང་གནས་མ་ཡིན་པ་ཁོང་དུ་རྒྱུད་པར་བྱེད་པ། རྣམ་པར་གྲོལ་བ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ། འདུལ་བའི་སྒྲུ་གུ་དང་ལྡན་པ། རོ་ཆོ་ཤེས་པའི་ཡན་ལག་དང་ལྡན་པ། སྤྱིང་ཇེ་འཛིན་གྱི་ཆེན་པོ་[F.260.a]ཉིད་ཅན། སེམས་ཅན་ལ་མཉེས་གཤིན་པ། ཉིང་འཛིན་མང་པོ་དང་ལྡན་པ། ཤེས་རབ་ཀྱི་ལག་པ་དང་ལྡན་པ། སྤྲོ་མ་ལ་སྤྱི་ཞུ་ཆེ་བ།

1.3

Se asemejaban al bodhisattva gran ser Ratnadvīpa. Conocían lo virtuoso y lo no virtuoso, y comprendían el engaño. Comprendían tanto la elucidación semántica como la elocuencia inagotable. Habían alcanzado la victoria y engendraban comprensión en todos los seres sintientes. Emergían del límite de la realidad y en él se apoyaban. Sumamente heroicos, carecían de morada. Estaban ciertos acerca de la naturaleza de las enseñanzas supremas. Sus pensamientos se enfocaban de manera distinta en la falta de existencia inherente, y eran valerosos en lo tocante a la matriz.

བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་རིན་པོ་ཆེའི་གླིང་དང་མཚུངས་པ། དགེ་བ་དང་མི་དགེ་བ་ཤེས་པ། གཤམ་ཁོང་དུ་རྒྱུད་པར་བྱེད་པ། དེས་པའི་ཆོག་དང་སྒྲོབས་པ་ཟད་མི་ཤེས་པ་དང་། ཟུང་ཁོང་དུ་རྒྱུད་པར་བྱེད་པ། རྣམ་པར་རྒྱལ་བ་ཐོབ་པ། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ལ་ཁོང་དུ་རྒྱུད་པར་བྱེད་པ། ཡང་དག་པའི་མཐའ་ལས་བྱུང་ཞིང་བརྟེན་པ། ཤིན་ཏུ་དཔའ་བ། གནས་པ་མེད་པ། ཆོས་སྤྲོ་མའི་རང་བཞིན་ལ་དེས་པ། རང་བཞིན་མེད་པའི་བྱུང་པར་སེམས་པ་སྤྱིང་པོ་ལ་དཔའ་བ།

1.4

Eran seres que despreciaban el renacimiento. Comprendían los fenómenos y conocían sus bases de caracterización. Eran guardianes y protectores de los reinos. Gozaban de renombre. Estaban dotados de la voz del Conquistador, dotados del tesoro de la conquista y dotados de la matriz sin palabras. Perfectamente

despiertos y abortos en el agregado del conocimiento, se deleitaban en sus propias acciones y se apoyaban en aquellos que eran semejantes a ellos. Eran buenos en todos los sentidos, se complacían en la igualdad y eran completamente puros. Habían purificado su propio continuo y el de los demás, y habían alcanzado la victoria.

སྒྱེ་བ་ལ་སྒྲོད་པའི་སྒྱེས་བྲུ། ཆོས་ཁོང་དུ་རྒྱུད་པར་བྱེད་པ། མཚན་གྱི་གཞི་ཤེས་པ། ཡུལ་འཁོར་སྤྱང་བ། ཡུལ་འཁོར་སྒྲོང་བ། སྒྲ་གསལ་པ།
རྒྱལ་བའི་སྒྲ་དང་ལྡན་པ། རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་མཛོད་དང་ལྡན་པ། ཡི་གེ་མེད་པའི་སྒྲིང་པོ་དང་ལྡན་པ། ཤིན་ཏུ་གཉིད་གྱིས་མ་ལོག་པ། ཡེ་ཤེས་གྱི་
ཕུང་པོ་ལ་གཞོལ་བ། རང་གི་ལས་ལ་མཛོད་པར་དགའ་བ། རང་གི་རིགས་བསྟེན་པ། ཀུན་ཏུ་བཟང་བ། མཉམ་པ་ཉིད་ལ་དགའ་བ། རྣམ་པར་
དག་པ། རང་གི་རྒྱུད་དང་། ས་རོལ་གྱི་རྒྱུད་རྣམ་པར་སྒྲོང་བར་བྱེད་པ། རྣམ་པར་རྒྱལ་བ་ཐོབ་པ་ཤ་སྟག་ལ་འདིལ་སྟེ།

1.5

Juntos se encontraban los siguientes: el bodhisattva gran ser Voz de la Victoria, el bodhisattva gran ser Disertante del Dharma, el bodhisattva gran ser Morada del Conquistador, el bodhisattva gran ser Emanación del Dharma, el bodhisattva gran ser Fuente de Mil Atributos, el bodhisattva gran ser Cúmulo de Aspiraciones, el bodhisattva gran ser Viśeṣacintin, el bodhisattva gran ser Dharaṇīdhara, el bodhisattva gran ser Jagatīndhara, el bodhisattva gran ser Canto Melodioso de la Tierra, el bodhisattva gran ser Pratibhānasampad, el bodhisattva gran ser Acumulación Suprema, el bodhisattva gran ser Ojos de Pétalo de Loto, el bodhisattva gran ser Rostro de Loto, y el bodhisattva gran ser Maṇicūḍa.

བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་དབྱངས་དང་། བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་ཆོས་སྒྲོགས་དང་།
བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་རྒྱལ་བའི་གནས་དང་། བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་ཆོས་སྤྱུལ་པ་དང་། བྱང་རྒྱལ་
སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་སྒྲོང་གི་འབྱུང་གནས་དང་། བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་སྒྲོན་ལམ་བཞེགས་དང་། བྱང་རྒྱལ་

སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་བྱུང་པར་སེམས་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་ས་འཛིན་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་
སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་འགྲོ་བ་འཛིན་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་[F.260.b]དཔའ་ཆེན་པོ་སའི་སྒྲི་དབྱངས་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་
དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་སྒྲོབས་པ་ཕྱན་སྲུང་ཚྲིགས་པ་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་ཤིན་ཏུ་བཞེགས་དང་། བྱང་ཆུབ་
སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་པད་མའི་འདབ་མའི་མིག་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་པད་མའི་གདོང་དང་། བྱང་ཆུབ་
སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་གཙུག་ན་ནོར་བུ་དང་ཐབས་ཅིག་གོ། །

1.6

Allí se encontraba también el bodhisattva gran ser Mañjuśrī, junto con bodhisattvas grandes seres en número incalculable, todos ellos juveniles.

Allí se encontraba también el bodhisattva gran ser Maitreya, junto con bodhisattvas grandes seres que eran todos regentes, tantos como granos de arena hay en el Ganges.

El bodhisattva gran ser Viśeṣacintin se encontraba allí junto con muchos Śakras.

El bodhisattva gran ser Samantabhadra, el bodhisattva gran ser Ākāśagarbha y los Cuatro Grandes Reyes se encontraban allí junto con una multitud de monarcas universales.

El bodhisattva gran ser Mahāsthāmaprāpta y el bodhisattva gran ser Avalokiteśvara se encontraban allí junto con una multitud de Brahmās.

El bodhisattva gran ser Amoghadarśin se encontraba allí junto con un séquito compuesto por una multitud de Vaiśravaṇas.

El bodhisattva gran ser Nakṣatrarāja se encontraba allí junto con los otros guardianes del mundo.

El bodhisattva gran ser Destructor de la Duda y el bodhisattva gran ser Sarvanīvaraṇaviṣkambhin se encontraban allí junto con muchos Así-ldos que portaban la apariencia de bodhisattvas.

Śāradvatīputra, Maudgalyāyana, Mahākāśyapa y demás se encontraban allí junto con todos los arhats.

བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་འཇམ་པ་འདྲེས་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་བགྲང་བ་ལས་འདས་པ་
ཐམས་ཅད་ཀྱང་གཞོན་ཏུ་རྒྱུ་པ་ཤ་སྟག་དང་ལྷན་ཅིག །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་བྱམས་པ་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་
སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་རྒྱལ་ཚབ་ཏུ་རྒྱུ་པ་གང་གྲུ་ལྷན་གྱི་ཁྱེད་དང་ལྷན་ཅིག ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་
པོ་བྱང་པར་སེམས་ནི་བརྒྱ་བྱིན་དུ་མ་དང་ལྷན་ཅིག །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་ཀྱན་ཏུ་བཟང་པོ་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་
སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་ནམ་མཁའ་སྤྱི་པོ་དང་། རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་བཞི་ནི་འཁོར་ལོས་སྟུར་བ་ དུ་མ་དག་དང་ལྷན་ཅིག །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་
སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་མཐུ་ཆེན་ཐོབ་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་སྟུན་རས་གཟིགས་དབང་ཕྱུག་ནི་ཚངས་པ་དུ་མ་དག་དང་
ལྷན་ཅིག །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་མཐོང་བ་དོན་ཡོད་ནི་ འཁོར་ནམ་ཐོས་ཀྱི་བྱ་དུ་མ་དག་དང་ལྷན་ཅིག །བྱང་ཆུབ་སེམས་
དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་སྐར་མའི་རྒྱལ་པོ་ནི་འཇིག་རྟེན་སྐྱོང་བ་ལྷག་མ་རྣམས་དང་ལྷན་ཅིག །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་
ཡིད་གཉིས་འཛམས་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་ དཔའ་ཆེན་པོ་སྤྱི་བ་པ་ཐམས་ཅད་རྣམ་པར་སེལ་བ་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་བྱང་ཆུབ་
སེམས་དཔའི་ཆབྱད་འཛིན་པ་དུ་མ་དང་ལྷན་ཅིག །ཤར་དྲུག་འཁྱུར་དང་། མོད་གལ་གྱི་བྱ་དང་། འོད་སྤང་ཆེན་པོ་ལ་སོགས་པ་དབྱེ་བཅོམ་པ་
ཐམས་ཅད་དང་ཡང་ལྷན་ཅིག །

1.7

El bodhisattva gran ser Cúmulo de Virtudes y el bodhisattva gran ser Viśeṣacintin se encontraban allí junto con una multitud de miles de diosas. El bodhisattva gran ser Bhaiṣajyarāja, el bodhisattva gran ser Surgido de los Remedios, y todas las Lunas y los Soles de tantos sistemas de mundos de las diez direcciones como granos de

arena hay en el Ganges, orgullosos de su propio esplendor, se dirigieron hacia donde se encontraba el Bendito. Una vez sentados en presencia del Bendito, fue como si se hubieran puesto terrones de hollín ante el oro del río Jambu: aquellas Lunas y aquellos Soles ya no eran hermosos, ya no resplandecían, ya no brillaban, ya no refulgían, ya no iluminaban en presencia del Bendito.

བྱང་ཆུབ་[F.261.a]སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་དག་མང་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་བྱང་པར་སེམས་ནི་
 ལྷ་འི་བྱ་མོ་སྟོང་ཐག་དུ་མ་དག་དང་ལྷ་ན་ཅིག་ཅིང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་སྤྲན་གྱི་རྒྱལ་པོ་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་
 སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་སྤྲན་ཡང་དག་བྱུང་དང་། ཐོགས་བརྩའི་འཛིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་གང་གྲུ་འི་ཁྲུང་གི་བྱེ་མ་སྟེད་ན་རྒྱ་བ་དང་ཉིམ་རང་གི་གཟི་བརྟེན་
 སྟེམས་པ་ཇི་སྟེད་པ་དེ་དག་ཐམས་ཅད་བཅོམ་ལྡན་འདས་ག་ལ་བ་དེར་དོང་སྟེ། གང་གི་ཆོ་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱི་སྤྲན་སྤར་འཁོད་པ་དེའི་ཆོ་
 འཛམ་བུའི་རྒྱུ་པོའི་གསེར་གྱི་མདུན་དུ་སྤྲག་ཚའི་ཡུག་བཞག་པ་དེ་བཞིན་དུ། རྒྱ་བ་དང་ཉིམ་དེ་དག་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱི་སྤྲན་སྤར་ཕྱིར་ཞིང་མི་
 མཛེས། ཕྱིར་ཞིང་མི་འབར། ཕྱིར་ཞིང་ལམ་མེ་མ་ཡིན། ཕྱིར་ཞིང་ལྷན་ནེ་མ་ཡིན། ཕྱིར་ཞིང་ལྷང་ངེ་མ་ཡིན་ནོ། །

1.8

Todas las asambleas de dioses, como las de Nārāyaṇa; todos los reyes de los nāgas, como Varuṇa, Takṣaka y Anavatapta, junto con sus séquitos; el señor de los gandharvas, Sumanāpa, junto con muchas decenas de millones de gandharvas; y el rey de los garuḍas, el Gran Inmaculado, junto con setenta millones de garuḍas, se dirigieron al lugar donde se encontraba el Bendito. Todos los bodhisattvas que moraban en tantos sistemas de mundos de las diez direcciones como granos de arena hay en el Ganges obtuvieron el permiso de sus respectivos Así-Idos y, junto con sus asambleas cuádruples, se dirigieron allí e hicieron ofrendas supramundanas al Bendito y a los bodhisattvas, y luego se sentaron en sus respectivos asientos de loto.

སྲིད་མེད་གྱི་བྱ་ལ་སོགས་པ་ལྟ་འོ་ཚོགས་ཇི་སྟེད་པ་དང་། ལྷུ་འི་རྒྱལ་པོ་རྒྱལ་དང་། འཛིག་པོ་དང་། མ་དྲོས་པ་ལ་སོགས་པ་ལྷུ་འི་རྒྱལ་པོ་འཁོར་
 དང་བཅས་པ་ཐམས་ཅད་དང་། གྲི་ཟའི་བདག་པོ་ཤིན་ཏུ་ཡིད་དུ་འོང་བ་ནི་དྲི་ཟ་བྱེ་བ་ཕྲག་དུ་མ་དང་ལྷན་ ཅིག་ནམ་མཁའ་ལྗིད་གི་རྒྱལ་པོ་དྲི་མ་
 མེད་པ་ཆེན་པོ་ནི་ནམ་མཁའ་ལྗིད་བྱེ་བ་ཕྲག་བདུན་དང་ལྷན་ཅིག་ཏུ་བཅོམ་ལྷན་འདས་ག་ལ་བ་དེར་དོང་། །ཕྱོགས་བཅུ་འཛིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་
 གང་གཞི་ལྷུང་གི་བྱེ་མ་སྟེད་ན་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་ཇི་སྟེད་འཁོད་པ་དེ་དག་རང་རང་གི་ དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལས་གནང་བ་མཉོས་ཏེ། འཁོར་
 བཞི་དག་དང་ལྷན་ཅིག་དོང་ནས། བཅོམ་ལྷན་འདས་དང་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་དེ་དག་ལ་ཡང་འཛིག་རྟེན་ལས་འདས་པ་འི་མཆོད་པ་བྱས་ནས་
 རང་རང་གི་པད་མའི་སྟན་ལ་འཁོད་དོ། །

1.9

Entonces, el bodhisattva gran ser Viśeṣacintin dijo al Bendito: «Si el Bendito me concede su permiso, quisiera preguntar al Bendito acerca de dos palabras».

དེ་ནས་བཅོམ་ལྷན་ འདས་ལ་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་ཁྱད་པར་སེམས་ཀྱིས་འདི་སྐད་ཅེས་གསོལ་དྲོ། །གལ་ཏེ་བདག་ལ་
 བཅོམ་ལྷན་འདས་ཀྱིས་གནང་ན་བཅོམ་ལྷན་འདས་ལ་ཡི་གེ་གཉིས་ཤིག་ཁྱེ་ལགས་སོ། །

1.10

El Bendito respondió: «Concedo mi permiso. Por lo tanto, Viśeṣacintin, pregunta al Así-Ido lo que tengas en mente. El Así-Ido no se manifestó aquí en beneficio de cualquiera; yo me manifesté aquí en beneficio vuestro».

བཅོམ་ལྷན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྤྱུལ་པ། ངས་གནང་[F.261.b]གིས་ཁྱད་པར་སེམས་ཁྱོད་ཅི་བསམས་པ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་དྲིས་
 ཤིག །དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ནི་སེམས་ཅན་གཅིག་གི་དོན་གྱི་ཕྱིར་འདིར་བྱུང་བ་མ་ཡིན་གྱི་ར་ནི་ཁྱེད་ཀྱི་དོན་གྱི་ཕྱིར་འདིར་བྱུང་ངོ། །

1.11

Entonces, el bodhisattva Viśeṣacintin preguntó al Bendito:

«Bendito, ¿cuál es el único factor que los bodhisattvas abandonan?

Bendito, ¿cuál es la única cualidad que, cuando es salvaguardada por los bodhisattvas, abarca todos los fundamentos del adiestramiento?

Bendito, ¿cuál es el único fenómeno al que los Así-Idos han despertado verdadera y perfectamente?»

དེས་བཅོམ་ལྷན་འདས་ལ་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ ཆེན་པོ་བྱད་པར་སེམས་ཀྱིས་འདི་སྐད་ཅེས་གསོལ་དྲི། བཅོམ་ལྷན་འདས་
བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་གང་སྤང་བར་བགྱི་བའི་ཆོས་གཅིག་པོ་དེ་གང་ལགས། བཅོམ་ལྷན་འདས་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་གང་བསྐྱེད་ན་བསྐྱེད་
པའི་གཞི་ཐམས་ཅད་ཡོངས་སུ་བརྩེད་བར་ འགྱུར་བའི་ཆོས་གཅིག་པོ་དེ་གང་ལགས། བཅོམ་ལྷན་འདས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་མཛོད་པར་
རྒྱགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་གཅིག་པོ་དེ་གང་ལགས།

1.12

Habiendo sido interrogado de este modo, el Bendito otorgó su aprobación al bodhisattva Viśeṣacintin:

«¡Brahmā, las palabras que has pronunciado son excelentes, excelentes! Hijo de buena familia, semejante elocuencia surge por la bendición del Así-Ido. Hijo de buena familia, si el Así-Ido no otorgara su bendición, nadie formularía al Así-Ido preguntas como estas. Viśeṣacintin, por ese motivo, debes escuchar con suma atención y grabar esto en tu mente. Te lo explicaré».

དེ་སྐད་ཅེས་གསོལ་པ་དང་། བཅོམ་ལྷན་འདས་ཀྱིས་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་བྱད་པར་སེམས་ ལ་ལེགས་སོ་ཞེས་བྱ་བ་བྱིན་དེ། ཚངས་པ་དེ་སྐད་
སྤྲོ་བ་ནི་ལེགས་སོ་ལེགས་སོ། །རིགས་ཀྱི་བྱ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་བྱིན་གྱི་རྒྱབས་ཀྱིས་སྤོབས་པ་འདི་ལྟ་བུ་བྱུང་ངོ་། །རིགས་ཀྱི་བྱ་དེ་བཞིན་
གཤེགས་པས་བྱིན་གྱིས་བརྒྱབས་པ་མ་མཛད་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་ པ་ལ་སུ་ཡང་ཞུ་བ་འདི་ལྟ་བུ་བར་མི་འགྱུར་རོ། །བྱད་པར་སེམས་དེའི་
ཕྱིར་ཁྱེད་ལེགས་པར་རབ་དུ་ཉོན་ལ་ཡིད་ལ་རྩེད་ཤིག་དང་ངས་ཁྱེད་ལ་བཤད་དོ། །

1.13

Después de que el Bendito hubo dicho esto, el bodhisattva Viśeṣacintin escuchó al Bendito en conformidad.

བཅོམ་ལྷན་འདས་ཀྱིས་དེ་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་ནས། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་བྱད་པར་སེམས་ཀྱིས་བཅོམ་ལྷན་འདས་ཀྱི་ལྷན་ཉན་པ་དང་།

1.14

El Bendito le dijo: «Hijo de buena familia, alguien podría preguntar: “¿Cuál es el único factor que los bodhisattvas deben abandonar?”. Es la cualidad del apego. Hijo de buena familia, este es el único factor que debe ser abandonado. Además, otro único factor que debe ser abandonado es la cualidad de la ira. Este es un único factor que debe ser abandonado. Además, otro único factor que debe ser abandonado es la cualidad de la ofuscación. Este es un único factor que debe ser abandonado. Además, otro único factor que debe ser abandonado es el aferramiento a un yo. Este es un único factor que debe ser abandonado. Además, otro único factor que debe ser abandonado es la pereza. Este es un único factor que debe ser abandonado. Además, otro único factor que debe ser abandonado es el letargo y la somnolencia. Este es un único factor que debe ser abandonado. Además, otro único factor que debe ser abandonado es la avidez. Este es un único factor que debe ser abandonado. Hijo de buena familia, además, otro único factor que los bodhisattvas deben abandonar es la ignorancia. Hijo de buena familia, este es un único factor que los bodhisattvas deben abandonar.

བཅོམ་ལྷན་འདས་ཀྱིས་དེ་ལ་འདི་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་དྲོ། རིགས་ཀྱི་བྱ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཚོས་གཅིག་གང་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཚོས་གཅིག་པོ་གང་ཞེ་ན། འདི་ལྷན་སྟེ། འདོད་ཆགས་ཀྱི་ཚོས་དྲོ། རིགས་ཀྱི་བྱ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཚོས་གཅིག་པོ། ཡང་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཚོས་གཅིག་སྟེ། འདི་ལྷན་ཞེ་སྤང་གི་ཚོས་དྲོ། འདི་ཆེ་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཚོས་གཅིག་པོ། ཡང་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཚོས་གཅིག་སྟེ། འདི་ལྷན་གཏི་མུག་གི་ཚོས་དྲོ། འདི་ཆེ་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཚོས་གཅིག་པོ། ཡང་སྤང་བར་བྱ་བའི་[F.262.a]ཚོས་གཅིག་སྟེ། འདི་ལྷན་བདག་ཏུ་འཛིན་པ་སྟེ། འདི་ཆེ་སྤང་བར་བྱ་

བའི་ཚོས་གཅིག་གོ། །ཡང་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཚོས་གཅིག་སྟེ། འདི་ལྟར་ལེ་ལོ་སྟེ། འདི་ནི་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཚོས་གཅིག་གོ། །ཡང་སྤང་བར་བྱ་བའི་
 ཚོས་གཅིག་སྟེ། འདི་ལྟར་ ལྷགས་པ་དང་གཉིད་དེ། འདི་ནི་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཚོས་གཅིག་གོ། །ཡང་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཚོས་གཅིག་སྟེ། འདི་ལྟར་
 སྲིད་པ་སྟེ། འདི་ནི་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཚོས་གཅིག་གོ། །རིགས་ཀྱི་བྱ་ཡང་བྱང་རྩལ་སེམས་དཔལ་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཚོས་གཅིག་སྟེ། འདི་ལྟར་མ་རིག་
 པ་སྟེ། རིགས་ཀྱི་བྱ་འདི་ནི་བྱང་རྩལ་སེམས་དཔལ་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཚོས་གཅིག་གོ། །

1.15

»Hijo de buena familia, alguien podría preguntar: “¿Cuál es la única cualidad que los bodhisattvas deberían salvaguardar constante y continuamente?”. Hijo de buena familia, aquello que los bodhisattvas no desean, no deberían hacérselo a los demás. Hijo de buena familia, aquellos bodhisattvas que salvaguardan esta única cualidad salvaguardarán con ello todos los fundamentos del adiestramiento de los Así-ldos. ¿Por qué es así? Hijo de buena familia, quien valora su propia vida no mata. Quien valora su propia riqueza no toma lo que no le ha sido dado. Quien valora a su propia esposa no se acerca a la esposa de otro. Hijo de buena familia, he explicado que quienes piensan de este modo o de manera semejante y comprenden: “Debo actuar en conformidad con las enseñanzas del Así-Ildo”, deben salvaguardar esta única cualidad.

རིགས་ཀྱི་བྱ་གང་བྱང་རྩལ་སེམས་དཔལ་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཚོས་གཅིག་པོ་དེ་གང་ཞེ་ན། རིགས་ཀྱི་བྱ་བྱང་རྩལ་
 སེམས་དཔལ་སྤང་བར་བྱ་གི་འདོད་པ་དེ་གཞན་ དག་ལ་མི་བྱའོ། །རིགས་ཀྱི་བྱ་བྱང་རྩལ་སེམས་དཔལ་སྤང་བར་བྱ་གི་ལ་ཞིག་ཚོས་གཅིག་པོ་དེ་སྤང་ན།
 དེས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་བསྐྱབ་པའི་གཞི་ཐམས་ཅད་བསྐྱངས་པར་འགྱུར་རོ། །དེ་ཅི་འདྲི་ཞེ་ན། རིགས་ཀྱི་བྱ་གང་བྱང་རྩལ་གི་སྲོག་པངས་
 པར་འཛིན་པ་དེ་སྲོག་གི་ གཅོད་དོ། །གང་བྱང་རྩལ་གི་ནོར་པངས་པར་འཛིན་པ་དེ་མ་བྱིན་པར་མི་ལེན་དོ། །གང་བྱང་རྩལ་གི་རྩལ་པངས་པར་འཛིན་
 པ་དེ་གཞན་གྱི་རྩལ་མའི་གན་དུ་མི་འགྲོའོ། །རིགས་ཀྱི་བྱ་དེ་ལ་སོགས་ཏེ། གང་ལ་ལ་ཞིག་འདི་སྤྲུལ་དུ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་བཀའ་བཞིན་དུ་
 བྱའོ། ལྷན་དུ་སེམས་པ་དེས་ཚོས་གཅིག་པོ་འདི་བསྤང་བར་བྱའོ་ཞེས་བཤད་དོ། །

1.16

“¿Por qué es así? Hijo de buena familia, todos aquellos que buscan el insuperable, perfecto y completo despertar buscan las causas de su propia felicidad. Eso significa que nadie desea su propio sufrimiento; los seres desean la felicidad. Yo digo: “No hagas a otros lo que no desees para ti”. Hijo de buena familia, esta es la única cualidad que los bodhisattvas deberían salvaguardar constante y continuamente.

དེ་ཅི་འི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རིགས་ཀྱི་བྱ་གང་ལ་ལ་སྒྲ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་རྒྱལ་དོན་དུ་གཉེར་བ་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ནི་རང་གི་བདེ་བའི་
རྒྱལ་དོན་དུ་གཉེར་གྱི། །སྤྱ་ཡང་བདག་སྤྱུག་བསྐྱེད་པ་མི་འདོད་དེ། འགྲོ་བ་ནི་བདེ་བ་འདོད་ཅེས་བྱ་བའི་ཐ་ཚིག་གོ། །གང་ཁྱེད་ཅག་མི་འདོད་པ་
དེ་གཞན་དག་ལ་མ་བྱེད་ཅིག་ཅེས་ང་སྒྲུའོ། །རིགས་ཀྱི་བྱ་འདི་ནི་གང་བྱང་རྒྱལ་མེས་ས་དཔས་ཏྟག་པར་རྒྱུན་དུ་མཛོད་པར་བསྐྱེད་བར་བྱ་བའི་ཚོས་
གཅིག་གོ། །

1.17

»Hijo de buena familia, alguien podría preguntar: “¿Cuál es el único fenómeno al que los Así-Idos han despertado verdadera y perfectamente?”. Hijo de buena familia, no hay ningún fenómeno al que los Así-Idos hayan despertado verdadera y perfectamente. Hijo de buena familia, sin fenómeno alguno que realizar, los Así-Idos han despertado verdadera y perfectamente.

རིགས་ཀྱི་བྱ་[F.262.b]གང་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་མཛོད་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཚོས་གཅིག་པོ་དེ་གང་ཡིན་ཞེས་དེ་སྐད་ཟེར་
བ་ནི་རིགས་ཀྱི་བྱ་གང་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་མཛོད་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཚོས་གཅིག་པོ་དེ་གང་ཡང་མེད་དོ། །རིགས་ཀྱི་བྱ་གང་ལ་
ཚོས་གང་ཡང་རྫོགས་པ་མེད་པ་དེ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་མཛོད་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའོ། །

1.18

»Hijo de buena familia, los Así-Idos comprenden también que todos los fenómenos son no nacidos. Los Así-Idos comprenden que todos los fenómenos carecen de

cesación. Hijo de buena familia, los Así-Idos comprenden también que todos los fenómenos están libres de los dos extremos. Hijo de buena familia, los Así-Idos comprenden que todos los fenómenos son no surgidos. Hijo de buena familia, los Así-Idos comprenden la apropiación del karma. Los Así-Idos comprenden que todos los fenómenos dependen de causas y condiciones. Hijo de buena familia, los Así-Idos comprenden que las causas y condiciones son como el relámpago. Los Así-Idos comprenden que no hay nacimiento sin causas y condiciones. De este modo, los Así-Idos comprenden la verdadera naturaleza que es la matriz del Iluminador.»

འིགས་ཀྱི་བྱ་ཡང་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཚོས་ཐམས་ཅད་མ་སྐྱེས་པར་བྱགས་སུ་རྒྱུད་དོ། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཚོས་ཐམས་ཅད་འགགས་པ་
མེད་པར་བྱགས་སུ་རྒྱུད་དོ། །འིགས་ཀྱི་བྱ་ཡང་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཚོས་ཐམས་ཅད་མཐའ་གཉིས་ལས་གྲོལ་བར་བྱགས་སུ་རྒྱུད་དོ། །
འིགས་ཀྱི་བྱ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཚོས་ཐམས་ཅད་མ་བྱུང་བར་བྱགས་སུ་རྒྱུད་དོ། །འིགས་ཀྱི་བྱ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ལས་བདག་གིར་བྱ་
བར་བྱགས་སུ་རྒྱུད་དོ། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཚོས་ཐམས་ཅད་རྒྱ་དང་རྒྱུན་ལས་རག་ལས་པར་བྱགས་སུ་རྒྱུད་དོ། །འིགས་ཀྱི་བྱ་དེ་བཞིན་
གཤེགས་པས་རྒྱ་དང་རྒྱུན་ནི་སྟོག་དང་འབྲ་བར་བྱགས་སུ་རྒྱུད་དོ། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་རྒྱ་དང་རྒྱུན་མེད་པ་ལས་སྐྱེ་བ་མེད་པར་བྱགས་སུ་
རྒྱུད་དོ། །དེ་ལྟར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ནམ་པར་སྤང་མཛད་ཀྱི་སྤྲོད་པོའི་ཚོས་ཉིད་བྱགས་སུ་རྒྱུད་དོ། །

1.19

Alguien podría preguntar: “¿Por qué estas realizaciones reciben el nombre de ‘matriz del Iluminador’?”. Hijo de buena familia, se debe a que son el seno del cual surge toda sabiduría mundana y supramundana, y demás. Cuando uno examina la naturaleza de esa sabiduría, entonces penetra en el seno de la perfección de la sabiduría. A eso se le llama la matriz del Iluminador.

ཅིའི་ཕྱིར་ཡོངས་སུ་རྟོག་པ་དག་ནམ་པར་སྒྲུང་མཛད་ཀྱི་སྤྲིང་པོ་ཞེས་སྒྲུ་ཞེ་ན། རིགས་ཀྱི་བྱ་འཛིག་རྟོག་པ་དང་། འཛིག་རྟོག་ལས་འདས་ པའི་ཡེ་
ཤེས་ལ་སོགས་པ་གང་དག་ཅི་འབྱུང་བའི་མངལ་དེ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །གང་གི་ཆོ་ཡེ་ཤེས་དེའི་རང་བཞིན་ལ་ཡོངས་སུ་རྟོག་པ་དེའི་ཆོ་ཤེས་རབ་
ཀྱི་པ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་མངལ་དུ་རྒྱུད་པ་ཡིན་ཏེ། དེའི་ཆོ་ནམ་པར་སྒྲུང་མཛད་ཀྱི་སྤྲིང་པོ་ཞེས་བྱ་བའི་མིང་འཕྲོབ་ བོ། །

1.20

»Hijo de buena familia, los Así-ldos comprenden también que todos los fenómenos son como las ilusiones de un mago y como espejismos. Los Así-ldos comprenden su propia verdadera naturaleza, que es naturalmente liberada. Aquello que está liberado es la verdadera naturaleza de la matriz del Iluminador.

རིགས་ཀྱི་བྱ་ཡང་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་ཐམས་ཅད་སྒྲུ་མ་དང་སྤྲིག་རྒྱ་དང་འབྲ་བར་བྱགས་སུ་རྒྱུད་དོ། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་རང་བཞིན་
གྱིས་ནམ་པར་གྲོལ་བའི་རང་གི་ཆོས་ཉིད་བྱགས་སུ་རྒྱུད་དོ། །ནམ་པར་གྲོལ་བ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནམ་པར་སྒྲུང་[F.263.a]མཛད་ཀྱི་སྤྲིང་པོ་འི་
ཆོས་ཉིད་དོ། །

1.21

»Hijo de buena familia, los Así-ldos comprenden también la única puerta del Dharma. Hijo de buena familia, aquello que carece de ida, carece de venida, carece de causas, carece de condiciones, carece de muerte y transmigración, carece de nacimiento, carece de aceptación, carece de rechazo, carece de disminución y carece de aumento; y, hijo de buena familia, lo que es naturalmente sin naturaleza, lo que no puede ser señalado mediante analogía, lo que no puede ser expresado con palabras ni con lenguaje: esa única puerta del Dharma es comprendida por los Así-ldos.»

རིགས་ཀྱི་བྱ་ཡང་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་ཀྱི་སྒྲོ་གཅིག་བྱགས་སུ་རྒྱུད་དེ། རིགས་ཀྱི་བྱ་གང་ལ་འགྲོ་བ་མེད་པ་དང་། འོང་བ་མེད་པ་དང་།
རྒྱ་མེད་པ་དང་། རྒྱུ་མེད་པ་དང་། འཆི་འཕོ་མེད་པ་དང་། རླུ་ བ་མེད་པ་དང་། ལྷང་བ་མེད་པ་དང་། རྟོར་བ་མེད་པ་དང་། འགྲིབ་པ་མེད་པ་དང་།

འཕེལ་བ་མེད་པ་དང་། རིགས་ཀྱི་བྱ་གང་རང་བཞིན་གྱིས་རང་བཞིན་མེད་དེ། གང་ལ་དཔེར་བྱ་བར་མི་རྣམས་པ་དང་། གང་ཡི་གེ་དང་ངེས་པའི་ཚིག་གིས་བརྗོད་པར་མི་རྣམས་པའི་ ཆོས་ཀྱི་སྒྲོ་གཅིག་པོ་དེ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་སྤྱགས་སུ་རྒྱུད་དོ། །

1.22

Cuando se expuso la enseñanza del rey de las formaciones, este discurso del Dharma sobre el Cesto sin Palabras, la matriz del Iluminador, tantos seres sintientes como las partículas diminutas que aparecerían ante los ojos de un bodhisattva que mora en el décimo nivel generaron la mente del insuperable, perfecto y completo despertar. El mismo número alcanzó el nivel de arhat. Además, un número de seres sintientes aún mayor que ese murió y transmigró desde los seres infernales y renació como humano o dios. Muchos bodhisattvas alcanzaron los niveles. Muchos bodhisattvas actualizaron cientos de miles de concentraciones meditativas. Muchos comprobaron que, gracias a este discurso, no carecían de nada que necesitaran.

བཀོད་པའི་རྒྱལ་པོ་བསྟན་པ་ཡི་གེ་མེད་པའི་ཟ་མ་ཏྲོག་རྣམས་པར་སྤང་མཛད་ཀྱི་སྒྲིང་པོའི་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་བཤད་པ་ནས་བརྒྱལ་གནས་པའི་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའི་མིག་ལ་རྩལ་ཕྱ་རབ་ཇི་སྟེད་སྤྲང་བར་འབྱར་བ་དེ་སྟེད་ཀྱི་སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱིས་སྒྲ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྟོགས་པའི་བྱང་རྒྱལ་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་དོ། །དེ་སྟེད་གཅིག་གིས་དག་བཅོམ་པ་ཉིད་མཛོད་དུ་བྱས་སོ། །དེ་བས་ཆེས་མང་བའི་སེམས་ཅན་དག་སེམས་ཅན་དཔྱལ་བ་ནས་གི་འཕོས་ནས་ལྷ་དང་མིར་སྐྱེས་སོ། །བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་འདུ་མ་ནི་ས་ཐོབ་པར་གྱུར་ཏོ། །བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་འདུ་མ་ནི་ཉིང་པེ་འཛིན་བརྒྱ་སྟོང་མཛོད་དུ་གྱུར་ཏོ། །མང་དུ་ཅི་དགོས་ཏེ་གཏམ་འདི་ནི་སྤུ་ལ་ཡང་དོན་མེད་པར་མ་གྱུར་ཏོ། །

1.23

Entonces el Bendito dijo al venerable Rāhula: «Rāhula, debes recordar con entusiasmo esta instrucción mía del Dharma».

དེས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ཆོ་དང་ལྡན་པ་སྐྱ་གཅན་ཟེན་ ལ་བཀའ་སྩལ་པ། སྐྱ་གཅན་ཟེན་ཁྱོད་པའི་ཆོས་ཀྱི་ཚུལ་འདི་གཟུང་བར་སྤོ་བར་གྱིས་

ཤིག །

1.24

Inmediatamente después de que el Bendito hubo hablado, por el poder del Buda, noventa millones de bodhisattvas de aquel séquito se levantaron de sus asientos y dijeron al Bendito: «Bendito, recordaremos esta instrucción del Dharma del Así-Ido. En un tiempo posterior, en el futuro, la explicaremos bien en el mundo Sahā a aquellos que buscan la Colección del Bodhisattva».

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་མ་ཐག་ཏུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་མཐུས་འཁོར་དེ་ནས་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་བྱེ་བ་ཕྲག་དགུ་སྟན་ལས་ལངས་ཏེ།

བཅོམ་ལྡན་འདས་ལ་འདི་སྐད་ ཅས་གསལ་ཏོ། །བཅོམ་ལྡན་འདས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་ཆོས་ཀྱི་ཚུལ་འདི་བདག་ཅག་གིས་གཟུང་བར་

བགྱིའོ། །སྐད་མའི་ཆོ་སྐད་མའི་དུས་ན་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་འཕྲོད་དུ་འཆོལ་བར་བགྱིས་ལ། འཛིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་མི་མཛེད་དུ་ཡང་དག་པར་

བཤད་པར་[F.263.b]བགྱིའོ། །

1.25

Los Cuatro Grandes Reyes dijeron al Bendito: «Bendito, colmaremos todos los deseos de aquellos bodhisattvas que se conviertan en receptáculos de enseñanzas como esta».

རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་བཞིས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ལ་འདི་སྐད་ཅས་གསལ་ཏོ། །བཅོམ་ལྡན་འདས་བདག་ཅག་གིས་གང་དག་འདི་ལྟ་བུའི་ཆོས་ཀྱི་སྣོད་དུ་

གྱུར་པ་འབྱུང་བར་འབྱུར་བའི་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་དེ་དག་གི་བསམ་པ་ཐམས་ཅད་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་ བགྱིའོ། །

1.26

Entonces el Bendito contempló a todo el séquito y dijo: «Amigos, quienes escuchen este discurso del Dharma sobre el Cesto sin Palabras, la matriz del Iluminador, que condensa los sūtras muy extensos, no estarán dotados de raíces de virtud menores.

¿Por qué es así? Porque todos esos seres excelentes me han servido, venerado y honrado. Esos hijos de buena familia cargarán mi despertar sobre sus hombros. Su elocuencia consumada será incesante. Sus reinos búdicos serán completa y enteramente puros.

དེས་བཅོམ་ལྷན་འདས་ཀྱིས་ཐམས་ཅད་དང་ལྷན་པའི་འཁོར་དེ་ལ་གཟིགས་ནས་བཀའ་སྩལ་པ། གྲོགས་པོ་དག་གིས་ཏུ་རྒྱས་པ་བསྐྱས་པའི་
ཡི་གེ་མེད་པའི་ཟ་མ་ཏྟག་རྣམ་པར་སྤང་མཛད་ཀྱི་སྤྱིང་པོའི་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ཉན་པ་དེ་དག་ནི་དགེ་བའི་རྩ་བ་ རྒྱུ་དང་ལྷན་པར་མི་
འབྱུང་རོ། །དེ་ཅི་འཕྱར་ཞེ་ན། ང་ལ་སྦྱོས་བྱ་དམ་པ་དེ་དག་གིས་བཀྱར་སྤྱིར་བྱས། སྤྲ་མར་བྱས། བཅུན་པར་བྱས་པའི་ཕྱིར་རོ། །རིགས་ཀྱི་བྱ་དེ་
དག་ནི་ངའི་བྱང་རྒྱལ་ཕྲག་པ་ལ་ཐོགས་པར་འབྱུང་རོ། །དེ་དག་གི་སྦྱོབས་པ་སྤྲན་སྤྲམ་ཆོགས་ པ་རྒྱན་མི་འཆད་པར་འབྱུང་རོ། །དེ་དག་གི་
སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཞིང་གིས་ཏུ་ཡོངས་སུ་དག་པར་འབྱུང་རོ། །

1.27

»Además, en el momento de la muerte, verán ante ellos al Así-Ido Amitābha, rodeado por una *saṅgha* de śrāvakas y asistido por una asamblea de bodhisattvas. También me verán a mí, junto con estos mismos bodhisattvas, morando en el Pico del Buitre, el rey de las montañas. El tesoro del Dharma nunca se agotará para esos hijos de buena familia. Recordarán sus vidas pasadas. No nacerán en los reinos inferiores»

འཆི་བའི་དུས་ཀྱི་ཆོ་ན་ཡང་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་འོད་དཔག་མེད་ཉན་ཐོས་ཀྱི་དགེ་འདུན་གྱིས་ཡོངས་སུ་བསྐྱོར་ཅིང་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའི་
ཆོགས་ཀྱིས་མདུན་གྱིས་བསྐྱས་ ནས་མདུན་ན་བཞུགས་པར་བྱུང་ཏེ་མཐོང་བར་འབྱུང་རོ། །ང་ཡང་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་འདི་དག་ཉིད་དང་
ཐབས་ཅིག་ཏུ་རིའི་རྒྱལ་པོ་བྱ་རྒྱུ་ལྟེན་པོ་ལ་གནས་པར་མཐོང་བར་འབྱུང་རོ། །རིགས་ཀྱི་བྱ་དེ་དག་གི་ཆོས་ཀྱི་མཛོད་མི་ཟད་པར་འབྱུང་རོ། །
དེ་དག་ཆོ་རབས་དྲན་ པར་འབྱུང་རོ། །ངན་སོང་རྣམས་སུ་སྦྱོ་བར་མི་འབྱུང་རོ། །

1.28

«Hijo de buena familia, he pronunciado estas palabras que contradicen al mundo entero. Jamás he visto que hijos de buena familia que cometen las cinco acciones

de retribución inmediata y luego atan este discurso del Dharma a su cuerpo, lo copian, lo recitan o lo dominan, caigan en los reinos inferiores. Aquellos bodhisattvas serán empoderados por todos los budas y alcanzarán los cinco ojos. No tendrán facultades inferiores. Serán acogidos por todos los budas. Serán acogidos por todos los bodhisattvas. Sus acciones ilimitadas serán purificadas. Hijo de buena familia, veo que pronunciarán estas palabras en el futuro y llegarán a ser verdadera y perfectamente despiertos.»

འཇིགས་ཀྱི་བྱ་དཀྱིལ་འཇིགས་རྟེན་ཐམས་ཅད་དང་མི་འབྱུང་པའི་ཚོགས་འདི་སྣེ། འཇིགས་ཀྱི་བྱ་དག་གལ་ཏེ་མཚམས་མེད་པ་ལྟ་བུ་དཔར་འབྱུང་ལ།
ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གངས་འདི་ལུས་ལ་བཏགས་སམ། ཡི་གེར་འབྲི་འམ། གྲོག་གམ། ཀུན་རྒྱལ་པར་བྱེད་ན་དེ་ནི་དན་སོང་དན་འགྲོ་ལོག་པར་ལྟར་བར་
འགྲོ་བར་ངས་མ་མཐོང་དོ། བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་དེས་ངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་དབང་བསྐྱར་ཞིང་མིག་ལྟ་བུ་ཐོབ་པར་འབྱུང་རོ། །དབང་པོ་
ཉམས་པར་མི་འབྱུང་རོ། །སངས་[F.264.a]རྒྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཡོངས་སུ་བཟུང་དོ། །བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཡོངས་
སུ་བཟུང་དོ། །དེའི་ལས་ཚད་མེད་པ་རྣམས་པར་དག་པར་འབྱུང་རོ། །འཇིགས་ཀྱི་བྱ་ཚོགས་འདི་ནི་ཐ་མར་སྣེ་སྟེ། དེ་མཛོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་
པར་ངས་མ་ཐོང་དོ། །

1.29

Cuando el Bendito hubo pronunciado estas palabras, Viśeṣacintin y los demás bodhisattvas, Śakra y los dioses, los Cuatro Grandes Reyes y el mundo con sus dioses, humanos, asuras y gandharvas se regocijaron y alabaron lo que el Bendito había dicho.

བཙུམས་ལྟན་འདས་ཀྱིས་དེ་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་ནས། བྱང་པར་སེམས་ལ་སོགས་པ་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་རྣམས་དང་། བརྒྱ་བྱིན་ལ་སོགས་
པ་ལྟ་བུ་རྣམས་དང་། རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་བཞི་དང་། ལྷ་དང་། མི་དང་། ལྷ་མ་ཡིན་དང་། རྩི་ཟར་བཅས་པའི་འཇིགས་རྟེན་ཡི་རངས་ཏེ། བཙུམས་ལྟན་
འདས་ཀྱིས་གསུངས་པ་ལ་མཛོན་པར་བསྟོད་དོ། །

Con esto concluye el noble Sūtra del Mahāyāna «El Cesto sin Palabras, Matriz del Iluminador».

C.

c.1

རྒྱ་གར་གྱི་མཐུན་པོ་རྒྱ་མེད་ཀྱི་ཉམས་ཤིང་། རྒྱ་མེད་ཀྱི་ལམ་ནང་། མུ་མེད་
 བརྒྱ་ནང་། རྒྱ་ཆེན་གྱི་ལོ་ཙཱ་བ་བཟུང་ནས་ལོ་ལོ་མེས་སུ་མ་ཞུས་ནས་གཉན་
 ལ་ཕབ་པ། །

g.1

dge mang

དག་པོ་མཆོད་པ།

Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.7

g.2

Ākāśagarbha

nam mkha'i snying po

ནམ་མཁའ་འོ་སྤྱོད་སྤྱོད་པོ།

ākāśagarbha

Uno de los ocho grandes bodhisattvas; su nombre significa «Esencia del Espacio».

1.6

g.3

Amitābha

'od dpag med

འོད་དཔག་མེད།

amitābha

El buda del campo búdico occidental de Sukhāvatī, donde los seres afortunados renacen para progresar hacia la madurez espiritual. Amitābha formuló sus grandes votos de crear tal reino cuando era el bodhisattva Dharmākara. En la tradición budista de la Tierra Pura, popular en Asia Oriental, aspirar a renacer en su reino búdico es el énfasis principal; en otras tradiciones del Mahāyāna es también una práctica extendida. Para una descripción detallada del reino, véase *La Manifestación de la Tierra Pura de Sukhāvatī*, Toh 115. En algunos tantras que hacen referencia a las cinco familias, él es el tathāgata asociado con la familia del loto.

Amitābha, «Luz Infinita», es también conocido en muchas obras budistas indias como Amitāyus, «Vida Infinita». Tanto en las tradiciones budistas de Asia Oriental como en las tibetanas, a menudo se le confunde con otro buda llamado «Vida Infinita», Aparimitāyus, o «Vida y Sabiduría Infinitas», Aparimitāyurjñāna, cuyo nombre en su versión más breve también ha sido retrovertido del tibetano al sánscrito como Amitāyus, pero que preside un reino en el cenit. Para más detalles sobre la relación entre estos budas y sus nombres, véase *El Sūtra de Aparimitāyurjñāna (1)*, Toh 674, i.9.

i.8, 1.27

g.4

Amoghadarśin

mthong ba don yod

མཐོང་བ་དོན་ཡོད།

amoghadarśin

Literalmente «Visión Infalible». Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.6

g.5

Anavatapta

ma dros pa

མ་འཕྲུལ་པ།

anavatapta

Un rey de los nāgas cuyo dominio es el Lago Anavatapta. Según la cosmología budista, este lago está situado cerca del Monte Sumeru y es la fuente de los cuatro grandes ríos de Jambudvīpa. A menudo se identifica con el Lago Manasarovar, al pie del Monte Kailash en el Tíbet.

1.8

g.6

ira

zhe sdang

ཞེ་སྤང་།

dveṣa

Una de las seis aflicciones raíz (sct. mūlakteśa), a menudo enumerada como uno de los tres venenos (sct. triviṣa) junto con el apego (sct. rāga) y la ofuscación (sct. moha).

i.3, 1.14

g.7

Surgido de los Remedios

sman yang dag byung

སྐྲུག་ཡང་དག་བྱུང་།

Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.7

g.8

Cúmulo de Aspiraciones

smon lam brtsegs

སྐྲུག་ལམ་བརྟེན་གས།

Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.5

g.9

asura

lha ma yin

ལྷ་མ་ཡིན།

asura

Un tipo de ser no humano cuyo estatus preciso está sujeto a diferentes visiones, pero que se incluye como una de las seis clases de seres en la clasificación séxtuple de los reinos de renacimiento. En el contexto budista, los asuras son seres

poderosos de los que se dice que están dominados por la envidia, la ambición y la hostilidad. También se conocen en las mitologías prebudistas y prevédicas de India e Irán, y ocupan un lugar destacado en la mitología brahmánica védica y posvédica, así como en la tradición budista. En estas tradiciones, a menudo se describe a los asuras como implicados en un conflicto interminable con los devas (dioses).

1.29

g.10

apego

'dod chags

འདོད་ཆགས།

rāga

Una de las seis aflicciones raíz (sct. mūlakleśa), a menudo enumerada como uno de los tres venenos (sct. triviṣa) junto con la ira (sct. dveṣa) y la ofuscación (sct. moha).

i.3, 1.14

g.11

Avalokiteśvara

spyan ras gzigs dbang phyug

སྤྲལ་ར་རྟ་རས་གཟི་བ་མཆོད་པ་ཕུག་པོ།

avalokiteśvara

Apareció por primera vez como bodhisattva junto a Amitābha en *La Manifestación de la Tierra Pura de Sukhāvatī* (Sukhāvatīvyūha, Toh 115). El nombre ha sido interpretado de diversas maneras. En su significado como «El Señor de Avalokita», *avalokita* se ha interpretado como «visión», aunque, como participio pasado pasivo, es literalmente «lo que ha sido visto». Uno de los principales sūtras de la tradición Mahāsāṅghika era el *Avalokita Sūtra*, no traducido al tibetano, en el que la palabra es sinónimo de iluminación, pues es «aquello que ha sido visto» por los budas. En los primeros tantras, fue uno de los señores de las tres familias, como encarnación de la compasión de los budas. El Monte Potalaka, en el sur de la India, cobró importancia en el budismo del sur de la India como su residencia en este mundo, pero Potalaka no aparece en *La Manifestación del Cesto* (*Kāraṇḍavyūha*, Toh 116), que es el sūtra más importante dedicado a Avalokiteśvara.

1.6, n.33

g.12

Bhaiṣajyarāja

sman gyi rgyal po

སྐུ་ཞུ་གཤམ་ལྷ་རྒྱལ་པོ།

bhaiṣajyarāja

Literalmente «Rey de la Medicina». Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.7

g.13

bendito

bcom ldan 'das

བཅོམ་ལྷན་དུ་སྐྱེས་པ།

bhagavān

En la literatura budista, es un epíteto aplicado a los budas, con mayor frecuencia a Śākyamuni. El término sánscrito significa generalmente «poseedor de fortuna», pero en contextos específicamente budistas implica que un buda está en posesión de seis cualidades auspiciosas (bhaga) asociadas con el despertar completo. El término tibetano —donde se dice que *bcom* se refiere a «someter» a los cuatro māras, *ldan* a «poseer» las grandes cualidades de la budeidad, y *'das* a «ir más allá» del saṃsāra y el nirvāṇa— posiblemente refleja la tradición comentarial donde el sánscrito *bhagavat* se interpreta, además, como «aquel que destruye a los cuatro māras». Esto se logra ya sea leyendo *bhagavat* como *bhagnavat* («aquel que rompió»), o remontando la palabra *bhaga* a la raíz *√bhañj* («romper»).

1.1, 1.7, 1.8, 1.9, 1.10, 1.11, 1.12, 1.13, 1.14, 1.23, y más

g.14

Colección del Bodhisattva

byang chub sems dpa'i snod

བླ་མ་རྒྱུ་བར་སེམས་དཔའི་སྒྲོག་པ།

bodhisattvapiṭaka

La colección de las enseñanzas del Mahāyāna.

1.24

g.15

Brahmā

tshangs pa

ཚེངས་པ།

brahmā

Una deidad de alto rango que preside un mundo divino; también se le considera el señor del mundo Sahā (nuestro universo). Aunque no es considerado un dios creador en el budismo, Brahmā ocupa un lugar importante como uno de los dos dioses (el otro es Indra/Śakra) de quienes se dice que exhortaron por primera vez al Buda Śākyamuni a enseñar el Dharma. Los cielos particulares del reino de la forma sobre los que Brahmā gobierna son a menudo algunos de los reinos de renacimiento

superior más anhelados en la literatura budista. Puesto que hay muchos universos o sistemas de mundos, también hay múltiples Brahmās presidiéndolos. Sus epítetos más frecuentes son «Señor del Mundo Sahā» (sahāṃpati) y Gran Brahmā (mahābrahman).

También se usa en este texto como una abreviatura de Brahmaviśeṣacintin, el interlocutor principal en este discurso.

1.6, n.37

g.16

Morada del Conquistador

rgyal ba'i gnas

རྒྱལ་པོ་གནས་པ།

Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.5

g.17

conciencia

ngo tsha shes pa

ངོ་མཚན་ཤེས་པ།

hrī

Uno de los once factores mentales virtuosos (tib. sems byung dge ba; sct. kuśalacaitta), un subgrupo de los estados o factores mentales asociados con la mente (sct. caitasika, caitta), según el Abhidharma. Según Vasubandhu (en su *Pañcaskandhaka*), *ngo tsha* («escrúpulo», «conciencia») es diferente de *khrel* («vergüenza») en que es independiente del juicio ajeno sobre el comportamiento propio y es puramente interno, pues comprende los valores interiorizados y la brújula moral interna o el sentido de integridad de uno.

1.2

g.18

avidez

sred pa

སྤྲེལ་པ།

trṣṇā

Octavo de los doce eslabones del origen dependiente. La avidez se enumera a menudo como triple: avidez por lo deseable, avidez por la existencia y avidez por la no existencia.

i.3, 1.14

g.19

Dānaśīla

dA na shI la

དཱ་ནཱ་ཤི་ལ།

dānaśīla

Un paṇḍita indio residente en el Tíbet durante finales del siglo VIII y principios del IX. Fue colaborador frecuente de Yeshé Dé.

i.9, c.1

g.20

ofuscación

gti mug

གཏི་མུག་

moha

Uno de los tres venenos (sct. triviṣa) junto con el apego (sct. rāga) y la ira (sct. dveṣa).

i.3, 1.14

g.21

Destructor de la Duda

yid gnyis 'joms

ཡིད་གཉིས་ཇོམ་

Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.6, n.34

g.22

Dharaṇīdhara

sa 'dzin

ས་འཛིན་

dharaṇīdhara

Literalmente «Sostenedor de la Tierra». Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.5

g.23

Disertante del Dharma

chos sgrogs

ཆོས་སྒོག་

Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.5

g.24

Emanación del Dharma

chos sprul pa

ཆོས་སྤྱུང་པ་ལྟ་བུ།

Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.5

g.25

igualdad

mnyam pa nyid

མཉམ་པ་ཉིད།

samatā

La igualdad de todos los fenómenos en su naturaleza de vacuidad.

1.4

g.26

cinco acciones de retribución inmediata

mtshams med pa lnga

མཚམས་མེད་པ་ལྔ།

pañcānantarya

Literalmente «sin intervalo», lo que significa que el resultado de estas acciones es el renacimiento en el infierno en el mismo instante de la muerte. Las cinco son: matar a la madre, matar al padre, matar a un arhat, causar un cisma en la saṅgha y herir maliciosamente a un buda haciendo brotar su sangre.

1.28

g.27

cinco ojos

mig lnga

མིག་ལྔ།

pañcacakṣus

Comprenden (1) el ojo de carne, (2) el ojo de la clarividencia divina, (3) el ojo de la sabiduría, (4) el ojo de la doctrina sagrada y (5) el ojo de los budas.

1.28

g.28

Cuatro Grandes Reyes

rgyal po chen po bzhi

རྒྱལ་པོ་ལྔ་ཆེན་ན་པོ་བཞི།

caturmahārāja

Cuatro dioses que viven en las laderas inferiores (cuarto nivel) del Monte Meru, en el homónimo Cielo de los Cuatro Grandes Reyes (Cāturmahārājika, rgyal chen bzhi'i ris), y guardan las cuatro direcciones cardinales. Cada uno es el líder de una clase de seres no humanos que habitan en su reino. Son: Dhṛtarāṣṭra, que gobierna a los gandharvas en el este; Virūḍhaka, que gobierna a los kumbhāṇḍas en el sur; Virūpākṣa, que gobierna a los nāgas en el oeste; y Vaiśravaṇa (también conocido como Kubera), que gobierna a los yakṣas en el norte. También se les llama Guardianes del Mundo o Protectores del Mundo (lokapāla, 'jig rten skyong ba).

i.8, 1.6, 1.25, 1.29

g.29

asambleas cuádruples

'khor bzhi

འཁོར་བཞི།

catuḥpariṣad

Las asambleas de monjes (sct. bhikṣu) y monjas (sct. bhikṣuṇī), junto con laicos (sct. upāsaka) y laicas (sct. upāsikā).

i.1, 1.8

g.30

gandharva

dri za

དྲི་ཟ།

gandharva

Una clase de seres no humanos generalmente benévolo que habitan los cielos, a veces descritos como residentes de fantásticas ciudades en las nubes, y más específicamente como moradores de las laderas orientales del Monte Meru, donde son gobernados por el Gran Rey Dhṛtarāṣṭra. Son más conocidos como músicos celestiales que sirven a los dioses. En el Abhidharma, el término también se usa para referirse al cuerpo mental asumido por los seres sintientes durante el estado intermedio entre la muerte y el renacimiento. Se dice que los gandharvas viven de fragancias (gandha) en el reino del deseo, de ahí la traducción tibetana *dri za*, que significa «comedor de olores».

i.1, 1.8, 1.29

g.31

Ganges

gang gA

གང་ཀ་གླ་ |

gaṅgā

El Gaṅgā, o Ganges, es considerado el río más sagrado de la India, particularmente dentro de la tradición hindú. Nace en el Himalaya, fluye a través de las llanuras del norte de la India, bañando la ciudad santa de Vārāṇasī, y desemboca en el mar en la Bahía de Bengala, en Bangladés. Sin embargo, en los sūtras este río se menciona sobre todo no por su carácter sagrado, sino por sus abundantes arenas —aún hoy perceptibles en sus numerosos bancos de arena y en su delta—, que sirven como metáfora habitual de números infinitamente grandes.

Según la cosmología budista, tal como se explica en el *Abhidharmakośa*, es uno de los cuatro ríos que fluyen del Lago Anavatapta y cruzan el continente meridional de Jambudvīpa —el mundo humano conocido o, más específicamente, el subcontinente indio—.

1.6, 1.7, 1.8

g.32

garuḍa

nam mkha' lding

ནམ་མཁའ་འཁོར་ལྷ་ཁྱེད་ཀྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་ |

garuḍa

En la mitología india, el garuḍa es un ave similar a un águila considerada el rey de todas las aves, normalmente representada con un pico afilado parecido al del búho, a menudo sosteniendo una serpiente, y con alas grandes y poderosas.

Tradicionalmente son enemigos de los nāgas. En los Vedas, se dice que trajeron el néctar de los cielos a la tierra. Garuḍa también puede usarse como nombre propio para un rey de dichas criaturas.

i.1, 1.8

g.33

dios

lha

ལྷ་ཁྱེད་ |

deva

En el sentido más general, los devas —el término es cognado del inglés *divine*— son una clase de seres celestiales que aparecen con frecuencia en los textos budistas, a menudo a la cabeza de las asambleas de seres no humanos que asisten y celebran las enseñanzas del Buda Śākyamuni y de otros budas y bodhisattvas. En la cosmología budista, los devas ocupan el más alto de los cinco o seis «destinos» (gati) del saṃsāra entre los que los seres toman renacimiento. Los devas residen en los devalokas, «cielos» que tradicionalmente suman entre veintiséis y veintiocho y

están divididos entre el reino del deseo (kāmadhātu), el reino de la forma (rūpadhātu) y el reino sin forma (ārūpyadhātu). Un ser alcanza el renacimiento entre los devas ya sea mediante acciones meritorias (en el reino del deseo) o mediante el logro de estados meditativos sutiles (en los reinos de la forma y sin forma). Aunque el renacimiento entre los devas se considera favorable, es en última instancia un estado transitorio del que los seres caerán cuando se agoten las condiciones que condujeron a renacer allí. Así, el renacimiento en los reinos divinos se considera una distracción del camino espiritual.

i.1, 1.8, 1.22, 1.29

g.34

aferramiento a un yo

bdag tu 'dzin pa

བདག་ཏུ་འཇོན་པ།

ātma-graha

La forma fundamental de ignorancia (sct. avidyā) que es la causa raíz del sufrimiento en la existencia cíclica.

i.3, 1.14

g.35

Gran Inmaculado

dri ma med pa chen po

དྷི་མ་མེད་པ་ཆེན་པོ།

El rey de los garuḍas presente en este discurso.

1.8

g.36

nivel

sa

ས།

bhūmi

El camino de un bodhisattva está dividido en diez etapas de logro espiritual llamadas niveles. El undécimo nivel corresponde al despertar completo.

1.22, n.50

g.37

mano de la visión profunda

shes rab kyi lag pa

ཤེས་རབ་ཀྱི་ལག་པ།

Una de las cuatro manos de los bodhisattvas; las otras tres son las manos de la fe,

la disciplina y el estudio. Véase *El Cuádruple Logro* (Catuṣkanirhāra, Toh 252), 1.21.34.

1.2

g.38

seres infernales

sems can dmyal ba

སེམས་ཅན་དམ་ཡུལ་པ།

naraka

Una de las seis clases de seres sintientes engendrada por la ira y las acciones negativas poderosas. Están dominados por un gran sufrimiento y se dice que moran en diferentes infiernos con características específicas.

1.22

g.39

ciento de sextillón

bye ba khrag khrig brgya stong

བཞུ་ཤིང་པ་ཁ་ཁ་ཀྱི་ཀྱི་བརྒྱ་སྟོང་།

koṭiniyutaśatasahasra

Un número calculado multiplicando un *koṭi* (bye ba), o diez millones, por un *niyuta* (khrag khrig), o cien mil millones según el sistema Abhidharma (aunque es solo un millón en sánscrito clásico), y por un *śatasahasra* (brgya stong), o cien mil, todo lo cual equivale a diez elevado a la vigésimo tercera potencia, o cien sextillones. Este término se usa a menudo para expresar un número tan grande que resulta inconcebible.

1.2

g.40

ignorancia

ma rig pa

མ་རིག་པ།

avidyā

Primero de los doce eslabones del origen dependiente y una de las seis aflicciones raíz (sct. mūlakleśa).

i.3, 1.14, n.39

g.41

Jagatīndhara

'gro ba 'dzin

འགྲོ་བ་འཛིན།

jagatīndhara

Literalmente «Portador del Mundo». Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.5

g.42

Río Jambu

'dzam bu'i chu bo

འཛམ་བུ་འོ་ཆུ་བོ།

jambūnadī

Un río mítico (que fluye del Lago Anavatapta en el centro de Jambudvīpa) cuyo oro se considera especialmente fino.

1.7

g.43

Jinamitra

dzi na mi tra

ཇོ་མ་མི་ཏཱ།

jinamitra

Jinamitra fue invitado al Tíbet durante el reinado del Rey Trisong Detsen (khri strong lde btsan, r. 742–98 d.C.) y participó en la traducción de casi doscientos textos, continuando durante el reinado del Rey Ralpachen (ral pa can, r. 815–38 d.C.). Fue uno del pequeño grupo de paṇḍitas responsables del diccionario sánscrito-tibetano *Mahāvīyutpatti*. Es también el autor del *Nyāyabindupiṇḍārtha* (Toh 4233), que se encuentra en el Tengyur (bstan 'gyur).

i.9, c.1

g.44

pereza

le lo

ལེ་ལོ།

kausīdya

Una de las veinte aflicciones auxiliares (sct. upakleśa) derivadas de la ignorancia.

i.3, 1.2, 1.14

g.45

letargo y somnolencia

rmugs pa dang gnyid

རྐུ་ཤུགས་པ་དང་གཉིད།

styānamiddha

Uno de los cinco obstáculos para cultivar la concentración (sct. samādhi).

i.3, 1.14

g.46

Límite de la realidad

yang dag pa'i mtha'

ཡང་དག་པའི་མཐའ་།

bhūtakoti

Este término tiene tres significados: (1) la naturaleza última, (2) la experiencia de la naturaleza última y (3) el estado quiescente de un digno (arhat) que los bodhisattvas deben evitar.

1.3, n.27

g.47

Rostro de Loto

pad ma'i gdong

པདྨ་མའི་གདོང་།

Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.5

g.48

Ojos de Pétalo de Loto

pad ma'i 'dab ma'i mig

པདྨ་མའི་འདྲབ་པའི་མིག་།

Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.5

g.49

Mahākāśyapa

'od srung chen po

འོད་སྤྱོད་ཆེན་པོ་།

mahākāśyapa

Un discípulo bhikṣu mayor del Buda Śākyamuni, famoso por su estilo de vida austero.

1.6

g.50

Mahāsthāmaprāpta

mtshu chen thob

མཐུ་ཆེན་ཐོབ་།

mahāsthāmaprāpta

Uno de los ocho grandes bodhisattvas que sirve junto a Avalokiteśvara como asistente de Amitābha en el campo búdico de Sukhāvatī. Como su nombre sugiere, es renombrado por poseer (sct. prāpta; tib. thob pa) gran fuerza y poder (sct. mahāsthāma; tib. mthu chen). En el budismo tibetano se le identifica con Vajrapāṇi, aunque son bodhisattvas distintos en los sūtras.

1.6

g.51

Maitreya

byams pa

བླ་མ་མཐོང་པ།

maitreya

En sánscrito «El Benevolente»; nombre del bodhisattva que se convirtió en regente de Śākyamuni y de quien se profetiza que será el próximo buda, el quinto buda del eón afortunado. En el budismo temprano aparece como el discípulo humano Maitreya Tiṣya, enviado a presentar sus respetos por su maestro. El Buda le entrega el regalo de una túnica y profetiza que será el próximo buda, mientras que su compañero Ajita será el próximo monarca universal. Como uno de los ocho grandes bodhisattvas del Mahāyāna, posee ambos nombres. Se dice que actualmente reside en el cielo Tuṣita, aguardando el momento adecuado para tomar su renacimiento final.

1.6

g.52

Maṇicūḍa

gtsug na nor bu

གཙུག་ན་ནོར་བུ།

maṇicūḍa

Literalmente «Corona Enjoyada». Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.5

g.53

Mañjuśrī

'jam pa'i dbyangs

འཇམ་པ་འདི་དབྱངས།

mañjuśrī

Mañjuśrī es uno de los «ocho hijos cercanos del Buda» y un bodhisattva que encarna la sabiduría. Es una figura principal en los sūtras del Mahāyāna, apareciendo a menudo como interlocutor del Buda. En su forma iconográfica más conocida, se le representa portando la espada de la sabiduría en su mano derecha y un volumen del

Prajñāpāramitāsūtra en la izquierda. A su nombre, Mañjuśrī, que significa «Gentil y Glorioso», se le añade a menudo el epíteto Kumārabhūta, «de forma juvenil». También se le llama Mañjughoṣa, Mañjusvara y Pañcaśikha.

i.13, 1.6, n.33

g.54

matriz

snying po

སྟོན་པ་ལྟ་བུ་།

garbha

i.6, 1.3, 1.4, 1.18, 1.19, 1.20, 1.22, 1.26, 1.30, n.2, y más

g.55

Maudgalyāyana

maud gal gyi bu

མཱ་དག་ཀའི་བུ་།

maudgalyāyana

Junto con Śāradvatīputra, uno de los dos principales discípulos bhikṣus del Buda Śākyamuni, renombrado como el primero en poderes milagrosos y esfuerzo. Su clan familiar descendía de Mudgala, de ahí su nombre Maudgalyāyana (El Hijo de los Descendientes de Mudgala).

1.6

g.56

concentración meditativa

ting nge 'dzin

ཏིང་ངེ་འཛིན་།

samādhi

En sentido general, *samādhi* puede describir diversos estados meditativos. En la literatura del Mahāyāna, particularmente en los sūtras de la Prajñāpāramitā, encontramos extensas listas de diferentes samādhis, que suman más de cien.

En un sentido más restringido, y cuando se entiende como un estado mental, *samādhi* se define como la unidireccionalidad de la mente (cittāikāgratā), la capacidad de permanecer sobre el mismo objeto durante largos períodos de tiempo. El comentario *Draḥor Bamponyipa* (sgra sbyor bam po gnyis pa) sobre el *Mahāvīyutpatti* explica el término *samādhi* como el instrumento a través del cual la mente y los estados mentales «se recogen», es decir, es por la fuerza del samādhi que el continuo de la mente y los estados mentales se unifica sobre un único punto de referencia sin distraerse.

1.2, 1.22

g.57

Canto Melodioso de la Tierra

sa'i sgra dbyangs

སངས་རྒྱལ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་

Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.5

g.58

Luna

zla ba

ཟེལ་པ་

candra

El dios de la luna; la luna personificada.

1.7

g.59

Munivarman

mu ni barma

མུ་ཉི་བར་མ་

munivarman

Un paṇḍita indio residente en el Tíbet durante finales del siglo VIII y principios del IX.

i.9, c.1

g.60

nāga

klu

ཀུ་

nāga

Una clase de seres no humanos que viven en entornos acuáticos subterráneos, donde guardan riquezas y a veces también enseñanzas. Los nāgas están asociados con las serpientes y tienen una apariencia serpentina. En el arte budista y en los relatos escritos, se les retrata regularmente como mitad humanos y mitad serpientes, y también se dice que tienen la capacidad de transformarse en forma humana. Algunos nāgas son protectores del Dharma, pero también pueden traer retribución si se les perturba. Asimismo, pueden luchar entre sí, hacer la guerra y destruir las tierras de otros causando rayos, granizo e inundaciones.

i.1, 1.8

g.61

Nakṣatrarāja

skar ma'i rgyal po

སྐུ་རྒྱལ་པོ་རྒྱལ་པོ་ལྟ་བུ་།

nakṣatrarāja

Literalmente «Rey de las Mansiones Lunares». Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.6

g.62

Nārāyaṇa

sred med kyi bu

སྐྱེ་བེད་ཀྱི་བུ་།

nārāyaṇa

Otro nombre para el dios brahmánico Viṣṇu.

1.8

g.63

Pratibhānasampad

spobs pa phun sum tshogs pa

སྤྱོད་པ་ཕུན་སུ་མཚོགས་པ་།

pratibhānasampad

Literalmente «Elocuencia Consumada». Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.5

g.64

Rāhula

sgra gcan

སྐུ་རྒྱལ་ཅན་།

rāhula

Hijo del Buda Śākyamuni, se convirtió en el primer monje novicio y en un miembro prominente de su saṅgha monástica.

i.8, 1.23

g.65

Rājagṛha

rgyal po'i khab

རྒྱལ་པོའི་ཁམ་།

rājagṛha

Hoy conocida como Rajgir y ubicada en el moderno estado indio de Bihar, Rājagṛha, literalmente «Ciudad Real», fue la capital del reino de Magadha durante la vida del

Buda. Cerca se encuentra el Monte del Pico del Buitre (Gṛdhrakūṭaparvata), donde se dice que el Buda enseñó la Prajñāpāramitā y otras enseñanzas.

s.1, i.1, 1.1

g.66

Ratnadvīpa

rin po che'i gling

རིན་པོ་ཆེ་གླིང་གི་རྒྱུད་ |

ratnadvīpa

El nombre de una isla mítica o grupo de islas llenas de joyas, a las que los residentes de Jambudvīpa intentaban viajar para encontrar fortuna.

1.3, n.24

g.67

Mundo Sahā

'jig rten gyi khams mi mjed

འཇིག་རྟེན་གྱི་ཀམས་མི་མཛེན་ |

sahālokadhātu

El nombre para nuestro sistema de mundos, el universo de mil millones de mundos, o triciliocosmo, en el que se encuentra el mundo de los cuatro continentes. Cada triciliocosmo está gobernado por un dios Brahmā; así, en este contexto, lleva el título de Sahāṃpati, Señor de Sahā. El sistema de mundos de Sahā, o Sahālokadhātu, también se describe como el campo búdico del Buda Śākyamuni, donde enseña el Dharma a los seres.

El nombre Sahā posiblemente deriva de la raíz sánscrita *√sah*, «soportar, aguantar o resistir». A menudo se interpreta como una alusión a que los habitantes de este mundo son capaces de soportar el sufrimiento que encuentran. La traducción tibetana, *mi mjed*, sigue la misma línea. Significa literalmente «no doloroso», en el sentido de que los seres aquí son capaces de soportar el sufrimiento que experimentan.

1.24

g.68

Śakra

brgya byin

བརྒྱ་ཡིན་ |

śakra

Más comúnmente conocido como Indra, la deidad llamada «señor de los dioses» mora en la cima del Monte Sumeru y empuña el rayo. La traducción tibetana se basa en una etimología según la cual *śakra* es una abreviatura de *śata-kratu* («aquel que

ha realizado cien sacrificios»): se dice que se convirtió en el señor de los dioses mediante la realización del sacrificio del caballo, que era el sacrificio védico supremo. Cada mundo con un Sumeru central tiene un Śakra, por lo que este sūtra los menciona en plural.

1.6, 1.29

g.69

Samantabhadra

kun tu bzang po

ཀུན་ཏུ་བླ་མ་བཟང་པོ།

samantabhadra

Uno de los ocho grandes bodhisattvas; figura con fuerza en *El Despliegue del Tallo* (Toh 44-45; Gaṇḍavyūha, el capítulo final del *Avataṃsaka Sūtra*) y en *El Loto Blanco del Buen Dharma* (Saddharmapuṇḍarīka, Toh 113). No debe confundirse con el buda primordial de la tradición Nyingma.

1.6

g.70

Śāradvatīputra

sha ra dwa ti'i bu

ཤ་ར་དྲ་ཏི་ཡི་བུ།

śāradvatīputra

Uno de los principales discípulos śrāvakas del Buda, renombrado por su disciplina y por haber sido alabado por el Buda como el primero en sabiduría (a menudo emparejado con Maudgalyāyana, alabado como el primero en capacidad de poderes milagrosos). Su padre, Tiṣya, para honrar a la madre de Śāriputra, Śārikā, lo llamó Śāradvatīputra o, en su forma contraída, Śāriputra, que significa «Hijo de Śārikā».

1.6

g.71

Sarvanīvaraṇaviṣkambhin

sgrib pa thams cad rnam par sel ba

སྒྲིབ་པ་ཐམས་ཅད་རྒྱལ་པར་སེལ་བ།

sarvanīvaraṇaviṣkambhin

Uno de los ocho grandes bodhisattvas, su nombre significa literalmente «Removedor de Obstáculos». Desempeña un papel importante en *El Loto Blanco del Buen Dharma* (Saddharmapuṇḍarīka, Toh 113), en el que el Buda Śākyamuni lo envía a Vārāṇasī para ver a Avalokiteśvara. Esto es paralelo a *La Manifestación del Cesto* (*Kāraṇḍavyūha*, Toh 116), donde es enviado a Vārāṇasī para obtener el mantra de Avalokiteśvara.

1.6, n.34

g.72

Fuente de Mil Atributos

stong gi 'byung gnas

སྟོང་གི་ཡུལ་གྱི་རྟེན་སྒྲོལ།

Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.5

g.73

śrāvaka

nyan thos

ཉན་ཐོས།

śrāvaka

El término sánscrito *śrāvaka*, y el tibetano *nyan thos*, ambos derivados del verbo «oír», se definen usualmente como «aquellos que oyen la enseñanza del Buda y la hacen oír a otros». Principalmente se refiere a aquellos discípulos del Buda que aspiran a alcanzar el estado de arhat buscando su propia liberación y nirvāṇa. Son los practicantes del primer giro de la rueda del Dharma sobre las cuatro nobles verdades, que realizan el sufrimiento inherente al saṃsāra y se enfocan en comprender que no existe un yo independiente. Al conquistar los estados mentales aflictivos (kleśa), se liberan, alcanzando primero la etapa de entrantes en la corriente en el camino de la visión, seguida de la etapa de retornantes-una-vez que renacerán solo una vez más, y luego la etapa de no-retornantes que ya no renacerán en el reino del deseo. La meta final es convertirse en un arhat. Estas cuatro etapas se conocen también como los «cuatro resultados de la práctica espiritual».

i.10, 1.27, n.11

g.74

Sumanāpa

shin tu yid du 'ong ba

ཤིན་ཏུ་ཡིད་དུ་འོང་བ།

sumanāpa

Literalmente «Extremadamente Atractivo». El señor de los gandharvas presente en este discurso.

1.8

g.75

Sol

nyi ma

ཉི་མ།

sūrya

El dios del sol; el sol personificado.

1.7, n.2

g.76

Acumulación Suprema

shin tu brtsegs

ཤིན་ཏུ་བར་སྐྱོན་གསལ།

Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.5

g.77

Takṣaka

'jog po

འཇོག་པོ།

takṣaka

Un rey de los nāgas bien conocido por su papel en la épica india del *Mahābhārata*.

Habita en la ciudad noroccidental de Taxila (Takṣaśilā), en el actual Pakistán.

1.8

g.78

verdadera naturaleza

chos nyid

ཆོས་ཉིད།

dharmatā

La naturaleza real, cualidad verdadera o condición de las cosas. A lo largo del discurso budista, este término se usa de dos maneras distintas. En una, designa la naturaleza relativa que es o bien la característica esencial de un fenómeno específico, como el calor del fuego y la humedad del agua, o bien el rasgo definitorio de un término o categoría específicos. La otra manera, muy importante y extendida, es para designar la naturaleza última de todos los fenómenos, que no puede ser expresada en términos conceptuales y dualistas y a menudo es sinónimo de vacuidad o de la ausencia de existencia intrínseca.

1.18, 1.20, n.47

g.79

dos extremos

mtha' gnyis

མཐའ་གཉིས།

antadvaya

Las dos visiones de (1) eternalismo (nityānta), la creencia en un creador permanente y sin causa y/o la creencia en un yo independiente, permanente y singular; y (2) nihilismo (ucchedānta), la creencia de que las cosas en última instancia no existen y/o la negación de la ley de causa y efecto o de las vidas pasadas y futuras.

i.5, 1.18

g.80

monarca universal

'khor los sgyur ba

འཁོར་ལོ་སྐུར་བ་གྲུབ་པའི་རྒྱལ་པོ།

cakravartin

Un monarca o emperador ideal que, como resultado del mérito acumulado en vidas previas, gobierna un vasto reino de acuerdo con el Dharma. Dicho monarca es llamado *cakravartin* porque porta una rueda (cakra) que rueda (vartate) a través de la tierra, sometiendo todas las tierras y reinos bajo su poder. El cakravartin conquista su territorio sin causar daño, y su actividad hace que los seres entren en el camino de las acciones saludables. Según el *Abhidharmakośa* de Vasubandhu, al igual que con los budas, solo aparece un cakravartin en un sistema de mundos en un momento dado. Están igualmente dotados con las treinta y dos marcas mayores de un gran ser (mahāpuruṣalakṣaṇa), pero las marcas de un cakravartin son eclipsadas por las de un buda. Poseen siete objetos preciosos: la rueda, el elefante, el caballo, la gema que colma los deseos, la reina, el general y el ministro. Un pasaje ilustrativo sobre el cakravartin y sus posesiones puede encontrarse en *El Juego en su Plenitud* (Toh 95), 3.3–3.13.

Vasubandhu enumera cuatro tipos de cakravartins: (1) el cakravartin con rueda de oro (suvarṇacakravartin) gobierna sobre cuatro continentes y es invitado por reyes menores para ser su soberano; (2) el cakravartin con rueda de plata (rūpyacakravartin) gobierna sobre tres continentes y sus oponentes se someten a él a medida que se aproxima; (3) el cakravartin con rueda de cobre (tāmracakravartin) gobierna sobre dos continentes y sus oponentes se someten después de prepararse para la batalla; y (4) el cakravartin con rueda de hierro (ayaścakravartin) gobierna sobre un continente y sus oponentes se someten después de blandir las armas.

i.1, 1.6

g.81

Vaiśravaṇa

rnam thos kyi bu

རྣམ་ཐོས་ཀྱི་བུ་ལྷ་པོ།

vaiśravaṇa

Uno de los Cuatro Grandes Reyes, preside el cuarto septentrional y gobierna sobre

los yakṣas. También es conocido como Kubera, y se le considera una deidad de la riqueza.

1.6

g.82

Varuṇa

chu lha

ཆུ་ལྷ།

varuṇa

Un rey de los nāgas. Varuṇa es también el nombre de uno de los más antiguos dioses védicos, asociado con el agua y el océano.

1.8

g.83

Viśeṣacintin

khyad par sems, tshangs pa chen po khyad par sems, tshangs pa khyad par sems

ཁྱེད་པར་སེམས།, ཆོངས་པ་ཆེན་པོ་ཁྱེད་པར་སེམས།, ཆོངས་པ་ཆེན་པོ་ཁྱེད་པར་སེམས།

viśeṣacintin

Literalmente «Pensador Distintivo». Un gran bodhisattva que es el interlocutor principal en este discurso. También llamado Brahmaśiṣeṣacintin y Mahābrahmaśiṣeṣacintin en *Las Preguntas de Brahmaśiṣeṣacintin* (Brahmaśiṣeṣacintiparipṛcchā, Toh 160).

s.1, i.2, i.3, i.10, i.13, 1.5, 1.6, 1.7, 1.9, 1.10, y más

g.84

Voz de la Victoria

rnam par rgyal ba'i dbyangs

རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་དབྱངས།

Un gran bodhisattva presente en este discurso.

1.5

g.85

Pico del Buitre

bya rgod kyi phung po'i ri

བྱ་རྒོད་ཀྱི་ཕུང་པོའི་རི།

ṛḍhrakūṭaparvata

El Ṛḍhrakūṭa, literalmente Pico del Buitre, era una colina situada en el reino de Magadha, en las cercanías de la antigua ciudad de Rājagṛha (la actual Rajgir, en el estado de Bihar, India), donde el Buda impartió muchos sūtras, especialmente las

enseñanzas del Gran Vehículo, como los sūtras de la Prajñāpāramitā. Sigue siendo hasta hoy un lugar sagrado de peregrinación para los budistas.

s.1, i.1, i.8, 1.1, 1.27

g.86

sistema de mundos

'jig rten gyi khams

འཇིག་རྟེན་གྱི་ནཱ་མཎུས་ |

lokadhātu

Se refiere a cualquier mundo o grupo de mundos iluminado por un sol y una luna, con su propio Monte Meru, continentes, reinos del deseo, de la forma y sin forma, etc.

i.1, 1.7, 1.8

g.87

Yeshé Dé

ye shes de

ཡེ་ཤེས་དེ་ |

Yeshé Dé (finales del siglo VIII a principios del IX) fue el traductor más prolífico de sūtras al tibetano. En total se le atribuye la traducción de más de 160 sūtras y más de 100 traducciones adicionales, en su mayoría sobre temas tántricos. A pesar de la gran importancia de Yeshé Dé para la propagación del budismo en el Tíbet durante la era imperial, solo se conocen unos pocos detalles biográficos sobre esta figura.

Fuentes posteriores lo describen como estudiante del maestro indio

Padmasambhava, y también se le atribuye haber enseñado ampliamente tanto sūtra como tantra a sus propios estudiantes.